

Dagvlinderfiche: de gehakkelde aurelia

Sylvain Cuvelier - VVE WG Dagvlinders

De tweede fiche tijdens het vierde jaar van het *Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied* gaat over de gehakkelde aurelia, een dagvlinder uit de schoenlappersfamilie. In de streek is dit de vlinder met de meest ongewone vleugelvormen. De grillig ingesneden vleugelranden alsook het staartje aan de achtervleugels geven hem **een verhakeld uitzicht**. De naamgeving bij deze standvlinder moet dan ook niet ver worden gezocht. Schade aan de vleugels, afkomstig van aanvallen door vogels en ook door sleet die deze vrij langlevende vlinder kan oplopen, laat de naam soms nog meer tot zijn recht komen.

Gehakkelde aurelia: oude gehavende overwinteraar. © Jurgen Couckuyt

Gehakkelde aurelia: vleugels beschadigd door vogels. © Ortwin Hoffmann

Op de bovenzijde heeft de gehakkelde aurelia een oranje basiskleur met daarin onregelmatige zwartbruine en geelachtige vlekken. De twee geslachten verschillen amper van uiterlijk en zijn moeilijk te onderscheiden. Op de onderzijde van de achtervleugels is er **een opvallende witte letter C** te zien waarnaar er wordt verwezen in de wetenschappelijke naam: *Polygonia c-album* (Linnaeus, 1758).

Afhankelijk van de generatie zie je op de onderzijde een licht- of donkerbruine grondkleur met metaalgroene stippen. Eens de vleugels in rusttoestand worden gehouden, lijkt de gehakkelde aurelia op een **verdord blad**. Zo zijn ze moeilijk te vinden tijdens de overwintering. De gehakkelde aurelia overwintert als volwassen vlinder en doet dat vooral in holle bomen of laag bij de grond in houtstapels en tussen gevallen bladeren.

Gehakkelde aurelia: forma hutchinsoni.

© Fonny Schoeters

Gehakkelde aurelia met de donkere onderzijde.

© Fonny Schoeters

Eitje van gehakkelde aurelia.

© Ruben Meert

Jonge rups van de gehakkelde aurelia.

© Ruben Meert

Ze paren na de winter en de copulatie kan zelfs de hele nacht duren. De eieren worden afzonderlijk of per twee afgezet, vooral op de bladeren van grote brandnetels die op vochtige plaatsen voorkomen, maar ook hop, iep, wilg en aalbes staan sporadisch op het menu.

De rupsen hebben **opvallende doornen**. In tegenstelling tot de meeste schoenlappers leven ze niet samen in nesten, maar wel solitair. Zeer frequent worden de rupsen geparasiteerd en slechts weinigen zullen het halen tot het vlinderstadium.

Rups van de gehakkelde aurelia.

© Ruben Meert

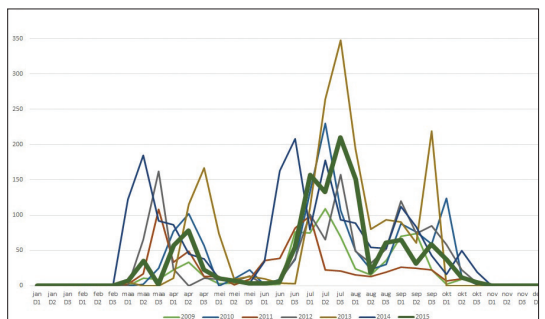
Geparasiteerde pop van de gehakkelde aurelia.

© Bart Lutin

Na enkele vervellingen zijn de rupsen overwegend oranjebruin, met op de achterste helft een witte rugzijde. Daardoor **gelijken de rupsen op een vogeluitwerpsel**, wat bescherming biedt tegen predatoren. De pop is bezet met metaalkleurige, glanzende vlekken en heeft een kamvormig uitsteeksel dat ook op de pop van andere schoenlappersoorten voorkomt. In dit stadium kan je regelmatig de gevolgen zien van de parasieten.

fenologiegrafiek met de nieuwe piek in september. Vervolgens overwinteren alle vlinders. De daaropvolgende lente, vanaf de eerste zonnige dagen, vliegen er exemplaren rond van beide generaties. Ze voeden zich dan vooral op wilgenkatjes en later op bloeiende sleedoorn.

De eerste generatie, *forma hutchinsoni*, is qua aantallen opvallend aanwezig in de maand juli. Die vlinders hebben een lichter gekleurde onderzijde en de vleugels zijn ietsje minder uitgesneden. Een deel van die generatie plant zich voort vooraleer te sterven. De anderen, die wat later uit de pop komen, vliegen samen met de tweede generatie. Dat is duidelijk te zien in de

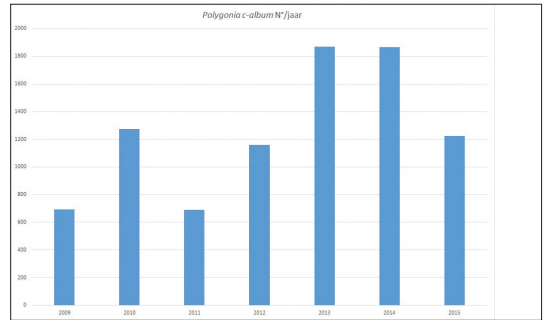
Fenologie van de gehakkelde aurelia (2009-2015).

© Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied

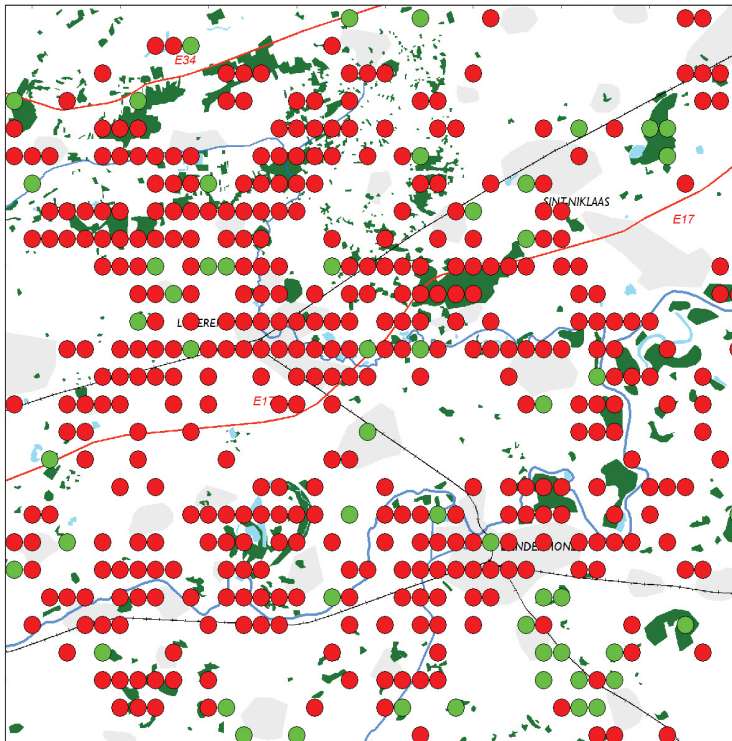

De dagvlinder houdt van de **structuurrijkere omgevingen** in tuinen, hagen en bossen. Heel dikwijls worden, jaar na jaar, identiek dezelfde plaatsen bezet op struiken met uitstekende uitvalplaatsen voor de territoriale mannetjes. Enkel in open gebieden zal je de soort amper zien.

De gehakkelde aurelia kan je bijna overal tegenkomen en **hij houdt goed stand** in het projectgebied, wat blijkt uit de verspreidingskaart en de grafiek met de jaarlijkse waarnemingen.

Grafiek met aantal waargenomen gehakkelde aurelia per jaar uit het projectgebied (2009-2015). © Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied

Kaart: verspreiding van de gehakkelde aurelia

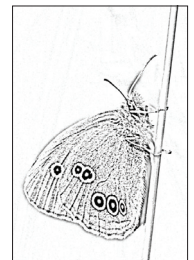
© Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied

Legende kaart:

- Rode bol:** waarneming van de gehakkelde aurelia (2013-2014)
- Groene bol:** nieuwe waarneming van de gehakkelde aurelia in 2015
- Blauwe lijnen:** Durme, Schelde, Dender en Moervaart
- Groen:** boscomplexen
- Zwarte lijnen:** spoorlijnen
- Rode lijnen:** E34 - E17

De gehakkelde aurelia met blekere ondervleugels, *forma hutchinsoni*, komen er aan. We hopen dat jullie meetellen om zo de verdere evolutie van de soort in beeld te kunnen brengen.

En om het voorkomen van alle dagvlindersoorten in de eigen regio beter te leren kennen, herhalen we opnieuw de oproep: meld én alle observaties én alle stadia op www.waarnemingen.be en neem ook veel foto's. Zo werk je mee met het grote dagvlinderproject in het Durme- en Scheldegebied.

Schrijf je in op de dagvlinderflash bij filip.vandevelde@skynet.be en/of couckuyt.jurgen@telenet.be, en wie weet komt jouw foto in de volgende editie.